

Mula kasaysayan hanggang salaysay: Pagdalumat sa simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Leyteño at Samareño

Acala, Michell T. ✉

Leyte Normal University, Philippines (michellet_acala@lnu.edu.ph)

Received: 1 June 2026
Available Online: 14 June 2026

Revised: 7 June 2026
DOI: 10.5861/ijrse.2026.26253

Accepted: 12 June 2026

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Layunin ng pag-aaral na ito na suriin ang mga simbolikong kahulugan ng San Juanico Bridge batay sa iba't ibang salaysay at kuwentong-bayan ng mga Waray. Ginamit sa pananaliksik ang kwalitatibo-deskriptibong disenyo upang mailarawan at mabigyang-kahulugan ang mga simbolismong nakapaloob sa mga kuwentong may kaugnayan sa tulay. Sa pangangalap ng datos, ginamit ng mananaliksik ang purposive sampling sa pagpili ng mga impormanteng katutubo o residente ng Leyte at Samar, may edad na animnapu't lima (65) pataas, may kaalaman sa mga salaysay hinggil sa Tulay ng San Juanico, at naninirahan sa mga bayan na malapit sa tulay. Isinaalang-alang din ang mga pamantayang etikal sa pakikitungo sa mga impormante. Mula sa labimpitong (17) nakalap na bersiyon ng mga salaysay, natuklasan sa pag-aaral na ang San Juanico Bridge ay hindi lamang isang estrukturang nag-uugnay sa Leyte at Samar kundi isang mahalagang sagisag ng pag-ibig, ugnayang pangkultural, pambansang kaunlaran, katatagan ng mga Waray, pamilya, paniniwala, at mga mithiin. Ipinakita rin ng pagsusuri na ang mga salaysay tungkol sa tulay ay nagsisilbing tagapag-ingat ng kolektibong alaala, mga pagpapahalaga, at pagkakakilang pangkultura ng mga Leyteño at Samareño. Higit pa rito, pinatutunayan ng pag-aaral na ang kuwentong-bayan at tradisyong pasalita ay may mahalagang papel sa pagpapanatili ng kulturang Waray at sa pagpapasa ng mga paniniwala at pagpapahalaga mula sa isang henerasyon tungo sa susunod. Sa kabuuan, pinagtitibay ng pag-aaral na ang San Juanico Bridge ay isang buhay na simbolo ng kulturang Waray at mahalagang bahagi ng kolektibong kamalayan ng mga mamamayan ng Silangang Visayas.

Mga Susing Salita: San Juanico Bridge, simbolismo, kuwentong-bayan, kulturang Waray, Leyteño, Samareño

Mula kasaysayan hanggang salaysay: Pagdalumat sa simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Leyteño at Samareño

1. Abstract

This study aims to examine the symbolic meanings of the San Juanico Bridge based on various narratives and folktales of the Waray people. A qualitative-descriptive research design was employed in order to describe and interpret the symbolism embedded in the stories related to the bridge. In gathering the data, the researcher utilized purposive sampling in selecting informants who are natives or residents of Leyte and Samar, aged 65 and above, knowledgeable about the stories of the San Juanico Bridge, and residing in municipalities near the bridge. Research ethics were likewise observed in dealing with the informants. From the seventeen (17) collected versions of narratives, the study revealed that the San Juanico Bridge is not merely a structure connecting Leyte and Samar but also a significant symbol of love, cultural relations, national development, Waray resilience, family, beliefs, and aspirations. The analysis further showed that the narratives about the bridge serve as vessels of collective memory, values, and cultural identity among Leyteños and Samareños. The study also demonstrates that folklore and oral tradition play an essential role in preserving Waray culture and in transmitting beliefs and values from one generation to another. Hence, the study shows that the San Juanico Bridge is a living symbol of Waray culture and an important part of the collective consciousness of the people in Eastern Visayas.’

Keywords: San Juanico Bridge, symbolism, folklore, Waray culture, Leyteño, Samareño

2. Introduksiyon

Mahalaga ang kultura sa paghubog ng pagkakakilanlan at pambansang kamalayan ng isang indibidwal. Sa pamamagitan ng pagpapahalaga, pagkilala, at patuloy na pagtangkilik sa mga elementong pangkultura, nahuhubog ang diwang makabansa at mas lumalalim ang pag-unawa sa kasaysayan at identidad ng lipunan. Kaugnay nito, mahalagang pagtuunan ng pansin ang iba’t ibang anyong pampanitikan at mga salaysay na nagsisilbing salamin ng paniniwala, tradisyon, karanasan, at pagpapahalagang panlipunan ng mga mamamayan.

Ang fokol ay isa sa mga saklaw ng panitikang Filipino na kakikitaan ng istorya ng kultural na pagpapahalaga ng tao ayon sa lipunang kinabibilangan. Masasalaming dito ang iba’t ibang kuwento na nagpasalindila sa mga tao buhat sa lugar na pinagmulan, kabilang dito ang mga alamat, kuwentong-bayan, mito, at iba pa. Gamit ang tradisyong palipat-dila, ang fokol ay ang anumang bahagi ng kaalaman na ipinamana mula sa isang henerasyon patungo sa isa pang henerasyon na naglalarawan o nagpapakita ng isang piling pangkat-etniko na masasabing natatangi sa nasabing grupo na sumasalaming sa mga kaugalian, kinagawian, mga napapansin, awitin at pamahiin at iba pang gawi ng sinaunang panahon (Eugenio, 2007). Samakatuwid, malaki ang gampanin ng fokol tungo sa patuloy na pagpapamana, pagpapanatili, at paglinang sa kultura, tradisyon, at pagkakakilanlan ng mamamayan. Itinuturing itong talaan ng mga karanasan na nananatiling buhay sa kabila ng paglipas ng maraming taon.

Batay sa isang katitikan na inilatag sa UNESCO ng International Round Table : “Intangible Cultural Heritage – Working Definitions” noong Marso 14-17, 2020 sa Italy, binigyang-depenisyon ang fokol na:

“Folklore (or traditional and popular culture) is the totality of tradition-based creations of a cultural community, expressed by a group or individuals and recognized as reflecting the expectations of a community in so far as they reflect its cultural and social identity; its standards and values are transmitted orally, by imitation or by other means. Its forms are, among others, language, literature, music, dance, games, mythology, rituals, customs, handicrafts, architecture and other arts.”

Makikita rin sa fokol ang mga pagpapahalagang pangkaasalan o balyus ng mamamayan na naging bahagi ng

pang-araw-araw na karanasan. Ipinapakita ng panitikang ito ang tatak o pagkakakilanlan ng isang pangkat na patuloy na ipinapasa sa salinlahi.

Maraming lugar sa Pilipinas ang may kanya-kanyang istorya o kuwentong- bayan na nagpasalin-salin sa bibig ng mamamayan mula pa sa sinaunang panahon hanggang sa kasalukuyan. Ang Silangang Visayas ay isa sa mga rehiyon sa Pilipinas na naging pugad ng makukulay na kultura at tradisyon mula pa sa kasaysayan. Mayaman din ito sa mga panitikang oral lalo na tungkol sa paraan ng pamumuhay ng mga mamayan at ang kanilang mga paniniwala. Matatagpuan sa Silangang Visayas ang mga lalawigan ng Leyte at Samar na mayaman na sa panitikang salimbibig bago pa man dumating ang mga Kastila sa Pilipinas. Ang mga kuwento ay naglalaman ng iba-ibang karanasan at mahahalagang pangyayari sa buhay ng mga mamamayan. Sa ngayon ang “susumaton” o kuwentong-Waray ay buhay pa dahil mayroon pa ring matatandang mahilig magkuwento sa kanilang mga apo (Amat, 2019).

Ang mga kuwentong-bayan ay mga naratibong pasalita na nagpasalin-salin sa maraming henerasyon. Naririnig ang mga ito sa mga pangkomunidad na seremonya, ritwal at sa pang-araw-araw na “huntahan” o pagtitipon at kuwentuhan ng mga mamamayan. Madalas ang mga kuwentong-bayan ang nagpapaliwanag ng iba’t ibang aspekto ng tradisyon, mga kalakaran at pati na rin ng kasaysayan. Ang mga kuwentong-bayan ay itinuturing ding masining na pamamaraan ng pakikipagtalastasan sa mga kasapi ng pamayanan maging sa tagalabas. Samakatuwid, ang mga kuwentong-bayan ay malinaw na representasyon ng kultura ng isang pangkat ng lipunan.

Binigyang-diin ng UNESCO (2011) ang pagprotekta o pagpapanatili sa mga bagay na mahalaga para sa kinabukasan ng bawat mamamayan at kabilang dito ang kultura. Ayon sa UNESCO (2011):

These things may be significant due to their present or possible economic value, but also because they create a certain emotion within us, or because they make us feel as though we belong to something – a country, a tradition, a way of life. They might be objects that can be held and buildings that can be explored, or songs that can be sung and stories that can be told. Whatever shape they take, these things form part of a heritage, and this heritage requires active effort on our part in order to safeguard it.

Sa kasalukuyan ay unti-unting naglalaho at nakakalimutan ang mga tradisyonal na kuwento ng mamamayan. Ang mga folklor na ito ay may kahalagahan pagdating sa ekonomiko, sosyal, kultural, at politikal na aspeto maging ang papel nito sa pagpapaliwanag ng kasaysayan ng bawat bagay. Kaya naman, ang pagpapanatili at pagtataguyod sa mga ito ay katumbas ng pagpapahalaga sa buhay na kultura ng mga Pilipino.

Kaugnay rito, matatagpuan sa Silangang Visayas ang tanyag na tulay ng San Juanico, itinuturing na isa sa mga pinakamahabang tulay sa Pilipinas. Bahagi ito ng Pan-Philippine Highway at tinatayang may habang 2.2 kilometro at ito ang nag-uugnay sa mga pulo ng Leyte at Samar. Pinag-uugnay nito ang dalawang isla na malaki ang gampanin tungo sa maayos na pamumuhay ng mga tao (Adaya et al., 2019). Ang tulay na ito ay naipatayo sa ilalim ng pamamahala ng administrasyong Marcos. Ang asawa ni Marcos ay nagmula sa Leyte kaya marami ang nagsasabing regalo ito ni Marcos sa kanyang asawang si Imelda bilang simbolo ng kanyang pagmamahal. Samantala, malaki ang papel na ginagampanan ng tulay sa pagpapaunlad ng ekonomiya ng Samar at Leyte. Ito ay nagbukas ng sibilisasyon lalo na sa aspetong panturismo na nagpakilala sa kultura ng mga Waray. Gayundin, maraming mga kuwento ang nalikha simula nang ipatayo ang San Juanico Bridge na iniuugnay sa pagiging matibay ng pundasyon nito. Bawat kuwento ay may tema at ang mga tao ay may pinaniniwalaan na kung saan makikita ang iba’t ibang pagpapahalagang kultural na maiuugnay sa mga istorya ng tulay.

Ang San Juanico Bridge ay hindi lamang isang estrukturang nagdurugtong sa mga lalawigan ng Leyte at Samar, kundi isa ring mahalagang simbolo ng kasaysayan, kultura, at pagkakakilanlan ng mga Leyteño at Samareño. Sa paglipas ng panahon, nabuo ang iba’t ibang salaysay at pananaw hinggil dito na sumasalamin sa karanasan, paniniwala, at kolektibong alaala ng mga Waray. Sa pamamagitan ng mga kuwentong ito, makikita kung paano nabibigyang-kahulugan ng mga mamamayan ang tulay bilang bahagi ng kanilang buhay at identidad bilang mga taga-Silangang Visayas. Ayon kay Amat (2019), taglay ng mga mamamayan sa rehiyong ito ang

mayamang pamana ng kultura na nagsisilbing pagkakakilanlan nila bilang mga Pilipino. Masasalamin ang mga pagpapahalagang ito sa iba't ibang anyo ng panitikang Waray, maging sa pasalita man o pasulat na tradisyon.

Sa kabuoan, nakatuon ang pag-aaral na ito sa pagdalumat sa simbolismo ng San Juanico Bridge batay sa mga salaysay at pananaw ng mga Leyteño at Samareño. Layunin nitong maunawaan kung paano naging simbolo ang tulay ng kasaysayan, pagkakaisa, kultura, at identidad ng mga Waray. Mahalaga ang pag-aaral na ito sapagkat nagbibigay ito ng mas malalim na pagtingin sa ugnayan ng kasaysayan at salaysay sa paghubog ng kamalayang kultural ng mga mamamayan sa Leyte at Samar. Sa pamamagitan ng dokumentasyon at pagsusuri sa mga pananaw na ito, higit na mapahalagahan ang San Juanico Bridge bilang hindi lamang pisikal na tulay kundi isang sagisag ng karanasan at pagkakakilanlang Waray.

Paglalahad ng Suliranin - Layunin ng pag-aaral na ito na masuri ang simbolismo ng San Juanico Bridge batay sa pananaw ng mga Leyteño at Samareño na masasalamin sa iba't ibang bersyon ng mga kuwento hinggil dito. Nilalayon din nitong matukoy ang mga kultural na representasyong nakapaloob sa mga salaysay upang maunawaan ang kahalagahan ng tulay sa kasaysayan, kultura, at pagkakakilanlan ng mga Waray.

3. Metodolohiya

Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng kwalitatibong pananaliksik na may disenyong deskriptibo upang masuri ang simbolismo ng San Juanico Bridge batay sa mga salaysay ng mga Leyteño at Samareño. Nakatuon ang pag-aaral sa pagpapakahulugan sa tulay bilang simbolo ng kultura, paniniwala, at pagkakakilanlan ng mga Waray na masasalamin sa iba't ibang bersyon ng mga kuwento tungkol dito.

Gumamit ang mananaliksik ng purposive sampling sa pagpili ng mga impormante na makatutugon sa pangangailangan ng pananaliksik ayon sa mga tiyak na krayterya (Augusto, 2020). Ang mga inklusibong krayterya ay ang sumusunod: (a) naninirahan o lumad sa Leyte o Samar, (b) nasa edad 65 pataas, (c) naninirahan sa bayan na malapit sa San Juanico Bridge, (d) may kaalaman tungkol sa kuwento ng San Juanico Bridge, at (e) may kawilihan na maging impormante ng pananaliksik. Samantala, ang mga eksklusibong krayterya ay kinabibilangan ng mga hindi lumad sa Leyte o Samar, nasa edad 64 pababa, at nakatira sa mga bayang malayo sa San Juanico Bridge.

Isinagawa ang pag-aaral sa dalawang munisipalidad na matatagpuan sa magkabilang panig ng Leyte at Samar na malapit sa kinaroroonan ng San Juanico Bridge. Pinili rin sa pamamagitan ng purposive sampling ang mga barangay na nagsilbing lokal ng pag-aaral batay sa kanilang lokasyon at kaugnayan sa kasaysayan at mga salaysay tungkol sa tulay. Kabuuang labindalawang (12) impormante ang lumahok sa pananaliksik, kung saan anim (6) ay mula sa Leyte at anim (6) naman ay mula sa Samar. Ang mga impormanteng ito ay pawang nakatutugon sa itinakdang mga krayterya at kinikilalang may sapat na kaalaman hinggil sa mga salaysay na umiikot sa San Juanico Bridge.

Sa pangangalap ng datos, nagsagawa ang mananaliksik ng Focus Group Discussion (FGD) sa mga piling impormante. Sa pamamagitan ng talakayang ito, nakalap ang iba't ibang bersyon ng mga kuwento, paniniwala, at karanasan na may kaugnayan sa San Juanico Bridge. Mula sa isinagawang FGD, nakalikom ang mananaliksik ng kabuuang labimpitong (17) bersyon ng mga salaysay na naging pangunahing batis ng datos para sa pag-aaral.

Upang matiyak ang kapaniwalaan at kredibilidad ng mga datos, isinagawa ang masusing pagtatala, pagrerekord, at beripikasyon ng mga impormasyong nakalap mula sa mga impormante. Inihambing din ang magkakatulad at magkakaibang detalye ng mga salaysay upang mapagtibay ang konsistensi ng mga datos. Bukod dito, isinasaalang-alang ng mananaliksik ang mga pamantayang etikal tulad ng paghingi ng malayang pahintulot (informed consent), paggalang sa mga pananaw at karanasan ng mga impormante, at pagpapanatili ng pagiging kompidensiyal ng kanilang pagkakakilanlan at mga ibinahaging impormasyon.

Sa pagsusuri ng datos, ginamit ang tematikong pag-aanalisa (thematic analysis). Unang isinagawa ang

transkripsyon at paulit-ulit na pagbasa sa mga nakalap na salaysay upang maging pamilyar sa nilalaman ng datos. Sinundan ito ng pagbuo ng mga paunang koda (codes) mula sa mahahalagang pahayag at ideyang lumitaw sa mga salaysay. Matapos nito, pinagsama-sama ang magkakaugnay na mga koda upang makabuo ng mga tema na sumasalamin sa mga simbolikong kahulugan ng San Juanico Bridge. Ang mga nabuong tema ay muling sinuri at pinagtibay upang matiyak na ang mga ito ay kumakatawan sa kabuuan ng mga datos. Sa huli, binigyang-kahulugan ang bawat tema kaugnay ng kulturang Waray, mga paniniwala, pagpapahalaga, at kolektibong identidad ng mga mamamayan ng Leyte at Samar.

Sa pangkalahatan, ang labimpitong (17) salaysay na nakalap mula sa mga impormante ang naging batayan sa pagsusuri ng simbolikong kahulugan at kultural na representasyon ng San Juanico Bridge sa perspektiba ng mga Leyteño at Samareño.

4. Resulta at Interpretasyon ng Datos

Bilang isang istruktural na disenyo, ang San Juanico Bridge ay nagpapakita ng isang imahen na tanyag sa buong mundo. Ang pamayanang lokal ng Samar at Leyte ay naging kilala dahil sa ganda at hugis ng tulay na nakakakuha ng atraksyon mula sa mga turista. Gayunpaman, ang tulay ay hindi lamang isang magandang tanawin bagkus ay isang istruktura na representasyon ng kultura at pamumuhay ng mga Leyteño at Samareño. Sa pag-aaral na ito ay tinukoy ng mananaliksik ang simbolismo ng San Juanico Bridge sa konteksto ng lipunang Waray – batay sa mga naging salaysay ng mga impormante. Sa isinagawang pagsusuri ng mananaliksik ay natuklasan na ang tulay ay mayroong iba't ibang simbolismo sa buhay ng mga Leyteño at Samareño na maiuugnay sa gampanin ng tulay sa paghubog ng lipunang Waray. Ang mga simbolismong ito ay natukoy ng mananaliksik batay sa kahalagahan ng tulay, ang imaheng taglay nito, at ang mga istorya sa likod ng pagbuo nito na ipinasa-pasa sa iba't ibang henerasyon. Ang sumusunod na talahanayan ay nagpapakita ng mga simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Leyteño at Samareño.

Talahanayan 1

Simbolismo ng San Juanico Bridge sa Buhay ng mga Leyteño at Samareño

Iba't ibang Bersyon ng mga Kuwento	Simbolo	Kahulugan
Ang Guwardiya at Tatlong Pobreng Magkakapatid <i>Dagdag naman ng mga taong nakasakay sa pumpboat, ang tulay ay alay ng pangulo sa kanyang asawa na tubong Waray. Dahil sa pagmamahal ng pangulo ay ipapatayo ang tulay bilang regalo ng kanyang puso sa napakagandang asawa.</i>	Puso	Pag-ibig
Kaban sa Palawan <i>Noong unang panahon, mayroong dalawang isla na pinaghihiwalay ng kipot ng San Juanico. Ang dalawang isla ay magkahiwalay sa aspetong heograpikal kung saan napalilibutan ng tubig-dagat. Ito ay ang mga isla ng Samar at Leyte na magkakaugnay at parehong bumubuo sa lipunang Waray.</i>	Samar at Leyte	Ugnayang Kultural
Hiling ng Kataw <i>Dumating ang araw na nagkaroon ng malaking pagbabago sa pamayanang Waray kung saan ay umugong ang balita tungkol sa pagpapatayo ng isang tulay na magdurugtong sa mga isla ng Samar at Leyte. Laking pasasalamat ng mga tao nang malaman ang tungkol sa proyektong ito ng gobyerno.</i>	Tulay	Pambansang Kaunlaran
Ang Guwardiya at Tatlong Pobreng Magkakapatid <i>Dinakip ang magkakapatid at kaagad na dinala sa may ipinapagawang tulay. Ngunit maliban sa pag-aalay sa anak ay inihabilin ng tagapagsagawa ng ritwal na tanging ang mga magulang ang dapat na maghulog sa mga anak sa tulay sapagkat iyon ang kukumpleto sa ritwal. Upang masunod ang hiling ng mga pinaniniwalaang nasa dagat ay ginawa ng mag-asawa ang paghulog sa mga anak sa ilalim ng mga poste ng tulay. Labis na hagulhol ang naiwan sa buong tulay matapos ang ritwal.</i>	Ritwal ng Pag-aalay	Katatagan ng mga Waray
Ang Guwardiya at Tatlong Pobreng Magkakapatid <i>Isang araw, mayroong grupo ng mga sundalong Hapon na pumunta sa tahanan ng mag-asawa kung saan ay hinahanap ang kanilang mga anak. Pilit na itinanggi ng mag-asawa na sila ay may mga anak ngunit hindi pa</i>	Magkakapatid	Pamilya

rin nakaligtas mula sa pagbibigay-impormasyon ng kanilang mga kapitbahay. Habang nakikipagtalos sa sundalong Hapon ay lumabas ang magkakapatid na itinago ng mga magulang sa kanilang kuwarto. Walang nagawa ang mag-asawa kundi ang ibigay ang kanilang tatlong magagandang anak na babae. Naiwan sa kanilang bahay ang panganay na inaasahang may malaking responsibilidad sa pag-ahon sa pamilya mula sa kahirapan.

<p>Ang Panaginip ng Hapon na Kontraktor Nagkalat ang balita sa buong Leyte at Samar. Sinimulang hanapin ng mga manggagawang Pilipino at Hapon ang tatlong magagandang dilag na pinaniniwalaang alay sa tulay. Nang matagpuan ang mga ito ay buhay na inihalo sa sementong ibinuhos sa poste ng tulay. Ang mga nakasaksi sa ritwal ay labis na kinilabutan sa mga pangyayari ngunit walang magawa alang-alang sa pinaniniwalaang magliligtas sa buong Samar at Leyte.</p>	Panaginip	Paniniwala
<p>Hiling ng Kataw Dahil sa paniniwalang kinakailangan matupad ang kahilingan ng kataw upang mapagdugtong ang Samar at Leyte ay sinunod ito ng mga manggagawa. Nagsimulang maghanap ng mga kabataang magiging alay sa tulay. Kaya naman, nabalot ng katatakutan ang buong Samar at Leyte. Bawat bata sa bawat tahanan ay itinatago ng mga magulang. Gayunpaman, may mga kabataang hindi marunong sumunod sa habilin ng mga magulang kaya siyang mga nahuli ng mga manggagawa. Sa tuwing may nahuhuling bata ay agad itong inihuhulog ng mga manggagawa sa tulay. Paulit-ulit na isinagawa ang ritwal hanggang sa tuluyang naipatayo ang mga poste mula sa Samar patungong Leyte. Simula noon, naging matibay ang tulay na nagdurugtong sa dalawang isla. Di naglaon, ang tulay ay tinawag na San Juanico Bridge.</p>	Kabataan	Pangarap

Pag-ibig. Ang pag-ibig ay isang makapangyarihang salita na may kakayahang magpakilos, magpabago, o magkontrol sa gawi ng isang tao. Ang salitang pag-ibig ay may malawak na dimensyon na kung saan ay malaki ang impak sa buhay ng isang indibihwal. Ito ay maaaring maiugnay sa lipunan, kapwa, bayan, pamilya, at sarili. Sa isinagawang pagsusuri ni Nibalvos (2018) sa mga tulang Waray, natukoy niya ang isa sa mga katangian ng mga Waray na kung saan ay may mataas na pagpapahalaga sa kapangyarihan ng pag-ibig sa paghubog ng isang ugnayang pangkomunidad. Kilala ang mga Waray bilang “maisog” ngunit mapagmahal sa pamilya, kapwa, at bayan. Makikita sa bahaging ito ang tatlong bersyon ng mga kuwento na nagpapakita ng pag-ibig bilang simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Leyteño at Samareño. Ang mga bersyon na ito ay pinamagatang Regalo ng Pag-ibig, An Gugma kan Imelda, at Ang Tatlong Pobreng Magkakapatid. Batay sa mga natukoy na bersyon, ang San Juanico Bridge ay sumisimbolo sa pag-ibig – pag-ibig ng mag-asawang Marcos at ang pag-ibig ng mga mamamayan ng Leyte at Samar sa kanilang kapwa, mga pamilya, anak, at maging sa bayan.

Ayon sa bersyong An Gugma Kan Imelda:

“Kun waray nagkaasawa hi Marcos ngan Imelda, magdugtong iton? Kaya pasalamat kita may koneksyon han ira paghigugma... Kay regalo kuno iton ni President Marcos kan Imelda han iya birthday.”

[“Kung hindi nagkaasawa sina Marcos at Imelda, mapagdudugtong ba iyon? Kaya pasalamat tayo na may koneksyon ang kanilang pagmamahal... Kasi regalo iyan ni Pangulong Marcos kay Imelda noong kaarawan ng First Lady...”]

Sa salaysay na ito ay masasalamin ang diwa ng pag-ibig na nangingibabaw sa tulay ng San Juanico, ang kagandahang taglay ng tulay ay kakikitaan ng pagmamahal bilang sentro ng pundasyon nito. Samantala, binigyang-diin ng isang impormante mula sa Samar kung paano bigyang-halaga ng mamamayan ang tulay ng San Juanico na maiugnay sa konteksto ng pagmamahal sa kapwa at pamilya.

Ayon kay S3:

“An mga Samareño, tikang pa an hadto... diri nagpaparaog- daog... depende nala. Siring pa busai nala ako, ayaw la pagbusai it ak nanay.”

[“Ang mga Samareño, mula noon... hindi nagpapaapi... depende na lang... Sabi pa, pagalitan na lang ako, huwag lang ang aking ina...”]

Sa pahayag ni S3 ay masasalamain ang katangian ng mga Waray pagdating sa pagpapahalaga at pagmamahal sa magulang. Katulad ng tulay ng San Juanico, ang pagpapahalaga sa magulang ay walang kapantay o katulad. Mataas ang pagrespeto ng mga Waray sa mga magulang bilang nagsisilbing gabay sa pakikitalad sa buhay. Ito ay may kaugnayan sa isinagawang pag-aaral ni Nibalvos (2018) kung saan isa sa mga pagpapahalagang taglay ng mga Waray ay ang pagmamahal sa pamilya at sa bayan. Samantala, kaugnay sa halaga ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga taga-Leyte at taga-Samar, binigyang-diin ni S1 ang sumusunod:

“Asya it tak kuan, diri la silver, diri la bulawan, mas matahom pa hit tanan... di ba? Makakaagi ba kita dida kun waray it dida? Kun бага ha kuan, high-class gud iton ak pagkita ha iya, it level hiton diri la ginto, diri la kay silver, kuan pa gud mas higit...”]

[“Para sa akin... hindi lang pilak... hindi lang ginto, mas mataas pa sa lahat... di ba? Makakadaan ba tayo riyang kung wala iyon? Kumbaga, high-class ang pagtingin ko sa tulay, mas higit pa sa ginto ang halaga...”]

Makikita sa pahayag na mataas ang pagpapahalaga ng mga taga-Leyte at taga-Samar pagdating sa San Juanico Bridge dahil ito ay walang katumbas na anumang ginto o pilak. Nangangahulugan na ang San Juanico Bridge ay nag-iwan ng malaking bahagi sa puso at buhay ng mga Waray lalo na sa aspeto ng pagpapadali nito sa sistema ng pamumuhay sa bawat komunidad.

Ugnayang kultural. Ang San Juanico Bridge, bilang isang tulay ay simbolo ng ugnayang kultural hindi lamang ng mga Leyteño at Samareño kundi ng iba’t ibang tao mula sa alinmang panig ng Pilipinas. Ayon kay Allen (2017) makikita sa mga salaysayin ang iba’t ibang kultural na pagkakakilanlan o ugnayan ng isang pangkat. Mayroong tatlong (3) bersyon ng mga kuwentong naglalarawan sa ugnayang kultural bilang simbolismo ng San Juanico Bridge sa mga Waray. Ang mga bersyong ito ay pinamagatang Engineering Marvel, Biyahe ng Leyteño, at Ang Manggagawang Pilipino Hapon.

Batay sa mga natukoy na bersyon ay makikita ang simbolismo ng San Juanico Bridge bilang ekspresyon ng ugnayang kultural ng mga Leyteño at Samareño at sa ibang panig ng mundo. Sa pagiging isang tulay nito, daanan ng mga sasakyan at nagsisilbing pasyalan ng mga tao na iba’t ibang grupo ang pinagmulan. Ang ilan ay nagmula pa sa Luzon, Mindanao, at ang iba naman ay dumaraan sa tulay hindi lamang galing sa Samar at Leyte kundi mula sa iba’t ibang rehiyon na may kani-kaniyang destinasyon. Ang mga taong ito ay iba’t iba ang lahing pinagmulan, iba’t iba ang mga pananaw at paniniwala ngunit pinag-uugnay ng tulay tungo sa iisang hangarin na makarating sa paroroonan sa buhay. Maliban sa pagkakaiba-iba ay may ilang aspetong kultural na nagkakaugnay ang mga taong dumaraan dito – mga taong may dugong Pilipino at may oryentasyong maka-Pilipino.

Ayon sa pahayag ni L4:

“It doesn’t just connects Samar and Leyte, it connects people in the whole country... from North to South. It’s something that we should be proud of and make certain also to share with other people...”

[“Hindi lang nito pinag-uugnay ang Samar at Leyte, pinag-uugnay nito ang mga tao sa buong Pilipinas... mula Hilaga hanggang Timog. Ito ay isang bagay na dapat nating ipagmalaki at marapat na ibahagi sa ibang tao...”]

Mula sa pahayag ay masasalamain na ang tulay ay instrumento upang pag- ugnayin ang mga mamamayan sa

alinmang bahagi ng Pilipinas. Samantala, masasalamín rito ang isa sa mga katangian ng mga Waray pagdating sa pagiging mapagtanggap sa bisita sa kabila ng kahirapan sa buhay. Ang Samar at Leyte ay kabilang sa mga rehiyon sa Pilipinas na may mga pamilyang dumaranas ng kahirapan (Perante, 2016). Ngunit batay sa salaysay ng isang impormante sa Samar, ang kahirapang ito ay hindi hadlang upang hindi maging mabuti ang pagtanggap at pakikitungo sa kapwa. Ayon kay S1:

“It amon pamatasan dinhi ha Basey kun may bisita gin-entertain gud hin maayos automatic gud iton... bisan magdiano tam kapobrehan...”

[“Ang pag-uugali namin dito sa Basey, kung may bisita ay inaasikaso naming nang maayos, kaagad namin iyang ginagawa... sa kabila ng aming kahirapan sa buhay...”]

Ang pahayag na ito ni S1 ay isang manipestasyon ng pagiging mapagtanggap sa bisita ng mga Waray sa kabila ng mahirap na buhay. Ang pag-aasikaso sa bisita sa pamamagitan ng simpleng pag-ihaw ng manok, pagluluto ng mga pagkaing-dagat, at pakikipag-usap ay isang katangian ng mga Waray. Ito ay maihahalintulad sa tulay ng San Juanico kung saan ang tulay, bilang daanan ng iba’t ibang sasakyan na may kargang mga taong nagmula sa iba’t ibang panig ng Pilipinas ay nagdudulot ng magandang karanasan sa sinumang dadaanan rito. Ang Samar at Leyte, gaano man kahirap ang pamumuhay ng mga mamayan rito ay handang tumanggap sa mga bisita o turista sa pamamagitan ng San Juanico Bridge. Ang San Juanico Bridge ay nagsisilbing instrumento upang mapanatili ang ugnayang kultural ng bawat mamamayan sa bansa. Makikita rito ang gampanin ng folklor sa pagpapamalas ng balyus at pagpapahalaga ng mga Waray sa iba’t ibang kontekstong kultural (Smith, 1940). Sa kabuoan, ang ugnayang kultural ay isang simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Leyteño at Samareño.

Pambansang Kaunlaran. Ang pambansang kaunlaran ay isang adhikain ng bawat pangkat ng tao sa lipunan. Ang pagtatamo nito ay nangangailangan ng iba’t ibang hakbangin at pakikipag-ugnayan sa iba pang ahensyang bumubuo sa isang lipunan o pamayanan. Ang Silangang Visayas ay inilarawan bilang isa sa mga mahirap na rehiyon sa Pilipinas batay sa tala ng Philippine Statistics Authority (Perante, 2016). Kaya naman, ang pagkabuo ng San Juanico Bridge ay isang imahe ng pambansang kaunlaran sa buong lipunang Waray. Ito ay masasalamín sa mga apat na bersyon na pinamagatang Ang Hapon na Kontraktor, Utang sa Kaban, Ang Bayad ng Hapon, Tulay ng Pag-unlad, at Engineering Marvel.

Batay sa mga natukoy na bersyon, ang San Juanico Bridge ay sumisimbolo sa pambansang kaunlaran kung saan ang pagpapatayo rito ay nagbukas ng maraming oportunidad sa mga Leyteño at Samareño. Mula sa mga kagamitan na ginamit ng mga Hapon at Pilipino, ay makikitang ang tulay ay binuo upang magkaroon ng pag-asa ang Samar at Leyte na ang rehiyon ay unlad sa kabila ng kahirapan. Masasalamín sa salaysay ng mga katutubong lokal na ang pagiging tanyag ng San Juanico Bridge ay nagbukas ng mga gawaing pang-ekonomiko at nag-iwan ng imahen ng pag-unlad sa mga tao mula sa iba’t ibang panig ng mundo.

Ayon sa salaysay ni S6:

“Dako-dako it iya binulig hitun kay hadto an waray pa San Juanico, waray pa hini nga mga highway...nagpapamboat la ngadto ha Tacloban...”

[“Malaki ang naitulong nito dahil noong wala pa ang San Juanico, wala pang mga highway... sa pamamagitan ng pumpboat ang biyahe papuntang Tacloban...”]

Ayon naman sa salaysay ni S2:

“Yana naging masayun na an pagkuan... biyahe ha Tacloban kay puros naman awto, tricycle, kun ano-ano la... mga single...”

[“Ngayon ay madali na ang... biyahe papuntang Tacloban dahil lahat ay awto, traysikel, o kung ano mang sasakyan... mga motorsiklo.”]

Sa mga pahayag ng partisipante ay makikita kung paano nagkaroon ng kaunlaran sa sistema ng transportasyon mula Leyte papuntang Samar, vis-à-vis. Ito ay isang manipistasyon na nagkaroon ng pagbabago sa pamumuhay ng mga Waray at ang San Juanico Bridge ang nagsilbing instrumento rito. Ang mga salitang pumpboat at awto o traysikel ay paglalarawan sa transisyon ng pag-unlad ng mga Leyteño at Samareño. Pinagaan ng tulay ang dating paraan ng transportasyon na halos abutin ng ilang oras sa dagat. Sa ngayon, ang pagpunta sa Tacloban ay maaaring gawin sa anumang oras gamit ang sariling sasakyan.

Sa kabilang dako, binigyang-diin ng isang impormante mula sa Samar kung paano nakatulong ang San Juanico Bridge sa kalakaran ng negosyo kung saan malaki rin ang naitulong sa pagpapaunlad ng pamumuhay ng bawat komunidad. Sa pamamagitan ng pagiging tanyag ng tulay sa mga turista ay umunlad ang turismo ng Silangang Visayas at maraming mga oportunidad sa negosyo ang nagbukas. Ayon pa kay S4:

“An ak hiton panhuna-huna kan Marcos ito ginuhat para mayda kita mga panmuhunan... negosyo.”

[“Sa isip ko, ginawa iyan ni Marcos para magkaroon tayo ngpamuhunan... negosyo...”]

Dagdag naman ni S1:

“Diri na makuri an pagkumpra kay madali nala an pagbiyahe...”

[“Hindi na mahirap ang pag-aangkat dahil madali ang pagbibiyahe...”]

Bagama’t sistema ng transportasyon ang napadali ng San Juanico Bridge, ay nagsilbi rin itong tulay upang mas mapadali ang sistema ng negosyo ng mga taga-Samar kung saan ang mga tao ay umaangkat ng paninda sa Tacloban, ang sentro ng kalakalan sa Silangang Visayas. Kaya naman, makikita sa sumusunod na pahayag ni L4, isang impormante mula sa Leyte kung paano nagsisilbing manipistasyon ng pag-unlad ang San Juanico Bridge. Ayon sa kanya:

“It’s a marvel... to be able to say that I am from this region... We are happy at this stage that much of technology has been putting to that just like the lighting... it has a unique feature of Eastern Visayas...”

[“Ito ay isang kamangha-manghang istruktura... masasabi mong ikaw ay mula sa rehiyon na ito. Nakakatuwa dahil sa mga kagamitang panteknolohiya ay mas napapaunlad ito tulad ng ginawang pagpapailaw... may kakaibang katangian ito ng Silang Visayas.”]

Sa pagpapahusay ng San Juanico Bridge ay mas lalong gumanda ang imahen nito na nagpapakilala sa Rehiyon VIII sa buong mundo. Ang paggamit ng mga kagamitang panteknolohiya sa pagpapailaw ng tulay ay nagpapakitang unti- unting umuunlad ang Silangang Visayas at ang ilaw ay sumisimbolo sa tanglaw ng mga mamamayan tungo sa kaunlaran.

Katatagan ng mga Waray. Ang San Juanico Bridge ay sumisimbolo sa katatagan ng mga Leyteño at Samareño sa kabila ng ilang pangyayari na pinagdaanan ng dalawang isla. Maraming mga natural na penomenon ang sumubok sa mga Waray ngunit ang mga tao ay nanatiling matatag (Nibalvos, 2021), maihahalintulad sa katatagan ng pundasyon ng San Juanico Bridge na nasimulang ipatayo sa taong 1969. Ang mga bersyon na ito ay pinamagatang “Ang Hapon na Kontraktor”, “Ang Tatlong Pobreng Magkakapatid”, at “Ang Panaginip ng Isang Hapon”.

Batay sa mga natukoy na bersyon, makikita ang San Juanico Bridge bilang simbolismo ng katatagan ng mga mamamayan sa Leyte at Samar. Kaugnay sa isinagawang pag-aaral ni Nibalvos (2021), taglay ng mga Waray bilang pagkakakilanlang pangkultura ang katapangan o pagiging “maisog” na hinubog ng panahon, sitwasyon, at mga pagkakataon. Sa konteksto ng pagbuo ng tulay ay iba’t ibang istorya ang iniuugnay ng mga mamamayan kabilang rito ang mga ritwal na pinaniniwalaang mas nagpatibay sa pundasyon ng tulay.

Ayon kina L5 at L6:

“Madig-on gud it pundasyon... kun kitaon, inin... madig-on gud kay pira na ka tuig an naglabay tapos nag Yolanda pa... buyag... baga ada pa ito aton nagagamitan...”

[“Talagang matibay ang pundasyon... kung titingnan... matibay talaga dahil ilang taon na ang lumipas tapos nag Yolanda pa... hanggang ngayon nandiyan pa rin, nagagamit natin...”]

Samantala, masasalamin sa tulay ang sinisimbolo nitong katatagan at buhay ng mga pangkaraniwang mamamayan kung saan ang mga dumaraan sa tulay ay may iba’t ibang bigat na maaaring maging dahilan ng pagkasira nito sa paglipas ng panahon. Binigyang-diin ni L4, isang impormante mula sa Leyte na ang tulay ay animo’y may buhay na nagsasabi sa bawat mamamayan na kinakailangan nito ng kalinga at katuwang.

Ayon pa kay L4:

“So the bridge is also being subjected to several repairs, like anything else... There was one time nagkaroon ng crack sa bridge... until one such time... I recall it we were in Samar having a meeting, I received an emergency call that the bridge is unpassable kasi lumaki yung crack, naghihiwalay na. Well, in other words the bridge would also let us know na “Do not take me for granted, I also need maintenance”.

“Ang tulay ay sumasailalim rin sa ilang pagsasaayos, katulad ng iba... Isang beses nagkaroon ng tipak sa tulay... hanggang sa dumating yung oras na... Naalala ko pa nung nasa Samar kami may meeting, nakatanggap ako ng tawag na ang tulay ay hindi madaanan dahil lumaki na yung tipak, naghihiwalay na. Sa madaling sabi, gusto ring iparating ng tulay na “Huwag niyo akong balewalain, kailangan ko rin ng pangangalaga.”

Sa kontekstong ito, mahihinuhang bagama’t matibay ang pundasyon ng tulay ay kailangang bigyang-pansin ang bawat bahagi nito dahil gaya ng anumang bagay ay maaari rin itong bumigay.

Pamilya. Isa sa mga pangunahing tema ng mga panitikang oral ay ang pagpapakita nito sa papel ng pamilya sa paghubog ng lipunang Filipino. Sa isinagawang pagsusuri ng mananaliksik sa mga bersyon ng mga kuwento ng San Juanico Bridge ay lumabas ang pamilya bilang isa sa mga simbolismo ng tulay. Ang pagdurugtong ng San Juanico Bridge sa mga Leyteño at Samareño ay isang manipestasyon ng pagkakaugnay-ugnay ng mga Waray. Sa isinagawang pangangalap ng datos ng mananaliksik ay natukoy ang mga sumusunod na bersyon na naglalarawan sa pamilya bilang simbolismo ng tulay sa mga Waray. Ang mga bersyong ito ay pinamagatang “Ang mga Batang Nawawala”, “Ang Tatlong Pobreng Magkakapatid”, at “Sakripisyo ng Isang Ina”.

Ang tulay ng San Juanico Bridge ay isang simbolo ng pamilyang Waray mula sa mga posteng bumubuo rito at sa mga istorya kung saan makikita ang pamilya bilang pangunahing paksa. Masasalamin sa mga salaysay ng mga impormante ang papel na ginagampanan ng ina, ama, mga anak na babae at lalaki tungo sa pagkakatatag na tulay. Ito ay maihahalintulad sa lipunang Filipino kung saan bawat miyembro ng pamilya ay may papel na ginagampanan sa pagtatag ng isang lipunan. Sa konteksto ng mga Waray, ang Samar at Leyte ay magkaugnay kung saan ipinapakita ng San Juanico Bridge ang gampanin nito upang mapag- isa ang lipunang Leyteño at lipunang Samareño. Ang sumusunod na pahayag ni S5 mula sa bersyong Ang Tatlong Pobreng Magkakapatid ay masasalamin ang sakripisyo ng ama alang-alang sa pamilya. Ayon kay S5:

“An amay na an nag-intriga, asya na han katunod. Asya la an ak hin kuanan nga istorya. Iton nga San Juanico, wary ka kumpurmi, naruruba... dida it pagkatugkop han an amay na an nagtunod hini nga tulo nga kabataan, asya na man an pagtunod.”

“Yung ama mismo ang nagbigay, siya yung naghulog sa tulay. Yun lang ang nalaman kong istorya. Iyang San Juanico, hindi mabuo, nasisira... dun na napagdugtong nang yung ama mismo ang

naghulog sa tatlong mga bata, yun na ang paghulog.”

Makikita sa pangyayari kung paano naging instrumento ang ama upang tuluyang mapagdugtong ang Samar at Leyte. Sa lipunang Waray, ang ama ay may mahalagang gampanin tungo sa pagbuo ng pundasyon ng isang matatag na pamilya. Ang ama ang nagsisilbing haligi ng tahanan na nagsisilbing sandalan ng mga anak at ng asawa. Ang ama bilang sanligan ng pamilya ay inaasahang may katibayan ng loob at handang magsakripisyo alang-alang sa ikauunlad ng pamilya. Mula sa mga bersyon ng kuwento makikita kung paano naging matatag ang isang ama, ang kanyang pagmamahal sa mga anak ay ipinamalas sa pamamagitan ng pagsasakripisyo alang-alang sa kapakanan ng buong Samar at Leyte. Binigyang- diin nina Orguino (2021) na ang pagkilala sa papel ng ama sa lipunang Pilipino ay mahalaga tungo sa pagpapahalaga sa kanilang hindi matawarang sakripisyo sa pamilya. Nangangahulugan lamang ito na ang tulay ay sumisimbolo sa bawat ordinaryong pamilya sa Leyte at Samar, ang mga poste ay simbolismo ng ama bilang haligi ng tahanan at ang tulay sa pangkalahatan ay ang pamilyang Waray na dinaraan man ng iba’t ibang sasakyan na may iba’t ibang bigat, na representasyon ng mga pagsubok sa buhay ay nananatiling matatag sa loob ng mahabang panahon.

Paniniwala. Ang San Juanico Bridge ay simbolismo ng paniniwala ng mga Leyteño at Samareño kung saan masasalamain sa mga istorya hinggil dito ang iba’t ibang gawi, kaugalian, at pinaniniwalaan ng mga Waray mula sa gampanin ng tulay hanggang sa mga ritwal na maiuugnay sa pagkabuo nito. Sa pagsipat sa kabuuan ng imahen ng tulay ay makikita ang representasyon nito bilang lundayan ng paniniwala ng mga tao sa mga diwata, engkanto, at maging iba’t ibang supernatural na nilalang at kung papaano ang mga ito ay nagsisilbing gabay sa pang-araw-araw na pamumuhay. Ang mga bersyong pinamagatang “Ang Panaginip ng Isang Hapon”, “Ang Guwardiya ng Tulay”, “Kataw ng San Juanico Strait”, “Utang sa Kaban”, “Ang mga Batang Nawawala”, at “Ang Tatlong Pobreng Magkakapatid” ay naglalarawan sa paniniwala bilang simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Waray.

Sa salaysay ng mga impormante, makikita kung paano naging simbolismo ng paniniwala ng mga Waray ang San Juanico Bridge. Ayon kina L1, L2, at L3:

“Inaaro han tag-iya han dagat para mabug-os... an mga tinutuuhan... katapos igin-alay na iton na tulo na daraga na iginpakita ha ira, nabug-os... asya na kuno iton katindog hit nga harigi...”

“Hinihingi ng may-ari ng dagat para mabuo ito... yung mga pinaniniwalaan... pagkatapos ay iaalay yung tatlong dalaga na ipinapakita sa kanila, nabuo... yun na yung pagkabuo sa mga poste...”

Sa pahayag na ito ay masasalamain ang iba’t ibang paniniwala ng mga taga- Leyte hinggil sa pundasyon ng tulay. Makikita ang paniniwala sa mga diwata bilang tagapangalaga ng tulay at ang pag-aalay bilang isa sa mga ritwal sa pagpapatibay ng tulay. Ito ay maiuugnay sa imahen ng tulay kung saan tinitingnan ng mga tao bilang tulay na pinatibay ng mga istoryang nagpasalin-salin sa bibig ng mamamayan. Sang-ayon sa pahayag ng isang impormante mula sa Samar makikita kung paano nagsilbing repleksyon ng paniniwala ng mga Samareño ang San Juanico Bridge. Ayon kay S1:

“Masiring nga may mga ha dagat kuan siyempre natuo ngani kami hit pagbutang hit nakikiistorya ka ha waray tawo...”

“Sabi na may mga nakatira sa dagat, siyempre naniniwala kami, naniniwala nga kami sa pakikipag-usap sa mga hindi nakikita.”

Ang pahayag na ito ay isang pagpapakilala sa paniniwala ng mga Samareño na may kaugnayan sa paniniwala ng mga Leyteño. Parehong pinaniniwalaan ng mga taga-Leyte at taga-Samar na ang San Juanico Strait ay pinaninirahan ng isang supernatural na nilalang bilang tagapangalaga ng dagat. Ipinapakita lamang nito na ang mga Waray ay naniniwala sa mga diwata, anito, at mga nilalang na binibigyan ng paggalang at pagrespeto. Ang resultang ito ay maiuugnay sa pag-aaral ni Amat (2019) kung saan natuklasan niya na ang pagpapahalaga sa bulong,

halamang gamot, albularyo, kalikasan, mga elementong ‘di nakikita, kaluluwa ng patay, edukasyon, kalinisan, kalusugan, kapwa matatanda, pamilya, sarili, at sa Diyos ay mga pagpapahalagang mahahango sa mga salimbibig na pamahiin ng mga Waray.

Sa kabuoan, ang San Juanico Bridge ay hindi lamang isang istruktural na disenyo na nagpapakilala sa pag-unlad ng Samar at Leyte kundi isa rin itong istruktura na sumisimbolo sa paniniwala ng mga Leyteño at Samareño na mahahango sa mga istoryang nakapaloob sa mga salaysay ng mga katutubong lokal.

Pangarap. Bilang isang tulay na nagdurugtong sa Samar at Leyte, ang San Juanico Bridge ay isa ring tulay na nag-uugnay sa pangarap ng mga Leyteño at Samareño. Sinasalamang ng istruktural na disenyo ng tulay ang pangarap ng mga Waray na kung saan bawat isa ay may adhikaing umunlad. Makikita sa mga bersyong pinamagatang “Ang Manggagawang Pilipino at Hapon”, “Tulay ng Pag-unlad”, at “Engineering Marvel”, ang mga istoryang naglalarawan sa pangarap bilang simbolismo ng San Juanico Bridge sa buhay ng mga Waray.

Kilala ang Leyte at Samar bilang ilan sa mga probinsya na nabibilang sa rehiyon na may mahihirap na pamilya. Ayon sa tala ng PSA, tinatayang nasa 28.9 porsiyento ang poverty incidence ng populasyon sa Eastern Visayas noong 2021. Ipinahihwatig nito na sa 2021, 29 sa bawat 100 indibidwal sa rehiyon ay nabibilang sa mahihirap na populasyon na ang kita ay hindi sapat upang bilhin ang kanilang mga pangunahing pangangailangan tulad ng pagkain (Dagupan, 2021). Sa kontekstong ito, makikitang laganap ang kahirapan sa Rehiyon VIII kung saan naitayo ang San Juanico Bridge. Kung iuugnay sa mga Leyteño at Samareño, bagama’t mahirap ay bawat mamamayan ay may kanya-kanyang pangarap na guminhawa ang pamumuhay. Ito ang isa sa mga manipestasyon ng tulay ng San Juanico, na kahit sa kabila ng mga pinagdaanan nitong hirap bago maipatayo, ay naisakatuparan sa pamamagitan ng talino, pawis, at kakayahan ng mga mangagawang Hapon at Pilipino. Ito ay maiuugnay sa pahayag ni L4, isang impormante mula sa Leyte. Ayon sa kanya:

“It’s a marvel... We could hardly believe that it could be done but as time goes along, nabuo na. We could say na we could bow down to destiny, the people at that time who were present, who were there and the situation.”

[“Ito ay kamangha-mangha... Hindi kami makapaniwala na matatapos ito pero sa paglipas ng panahon, nabuo na. Maging mapalad tayo sa tadhana... sa mga tao sa panahong iyon... ang mga nandoon at ang sitwasyon...”]

Ang pahayag ni L4 ay nagpapakitang ang San Juanico Bridge ay maihalalintulad sa pangarap ng isang indibidwal na sa umpisa ay inaakalang mahirap maabot ngunit sa pamamagitan ng pagsisikap at pagtitiyaga ay unti- unti naisasakatuparan sa kabila ng kahirapan.

Sa likod ng disenyo ng tulay ay ang pawis at pagod ng mga mangagawa na may pangarap ng pag-unlad para sa buong Silangang Visayas. Ito ay maiuugnay sa isinagawang pag-aaral ni Esnara (2021), kung saan binigyang-tuon niya ang mga balyus ng mga mamamayan na mahihinuha mula sa Bad-iw na maiuugnay sa pangkabuuang pag-unlad ng isang indibidwal. Nangangahulugan lamang ito na ang mga balyus ng mga Waray na replektibo sa pagkabuo ng tulay ay may kaugnayan sa pagtamo ng mga pangarap na pansarili o pangkabuuan. Sa pangkalahatan, ang San Juanico Bridge ay sumisimbolo sa pag-ibig, ugnayang kultural, pambansang kaunlaran, katatagan ng mga Waray, pamilya, paniniwala, at pangarap ng mga Leyteño at Samareño.

5. Kongklusyon at Rekomendasyon

Kongklusyon - Sa kabuoan, ipinakikita ng pag-aaral na ang San Juanico Bridge ay hindi lamang isang pisikal na estrukturang nagdurugtong sa Leyte at Samar kundi isang makabuluhang simbolo ng buhay, kultura, at pagkakakilanlan ng mga Leyteño at Samareño. Mula sa iba’t ibang bersyon ng mga salaysay, lumitaw na ang tulay ay sumisimbolo sa pag-ibig, ugnayang kultural, pambansang kaunlaran, katatagan, pamilya, paniniwala, at pangarap ng mga Waray. Ipinahihwatig nito na ang San Juanico Bridge ay may malalim na kahulugang kultural

na nakaugat sa karanasan at pananaw ng mga mamamayan sa Silangang Visayas. Napatunayan din sa pag-aaral na ang mga salaysay tungkol sa San Juanico Bridge ay nagsisilbing daluyan ng kolektibong alaala, pagpapahalaga, at paniniwala ng mga Waray. Sa pamamagitan ng folklor at oral na tradisyon, naipapasa mula sa isang henerasyon tungo sa susunod ang mga simbolikong kahulugan ng tulay bilang representasyon ng pagkakaisa at pagkakaugnay ng mga mamamayan. Higit pa rito, ipinakikita ng mga kuwento na ang San Juanico Bridge ay nagsisilbing manipestasyon ng pag-unlad at pag-asa sa kabila ng kahirapan at mga pagsubok na kinakaharap ng rehiyon. Samakatuwid, mahalagang kilalanin ang San Juanico Bridge hindi lamang bilang isang tanyag na imprastruktura kundi bilang isang buhay na simbolo ng kulturang Waray. Sa pamamagitan ng pagdalumat sa mga salaysay hinggil dito, higit na nauunawaan ang ugnayan ng kasaysayan, kultura, at identidad sa paghubog ng kamalayang kolektibo ng mga Leyteño at Samareño.

Rekomendasyon - Batay sa naging resulta ng pag-aaral, inirerekomenda ng mananaliksik ang pagbuo ng kalipunan ng mga kuwento at salaysay hinggil sa San Juanico Bridge upang magsilbing sanggunian sa pagpapalaganap ng kulturang Waray at magamit sa mga gawaing pangturismo sa Silangang Visayas. Sa pamamagitan nito ay higit na maipakikilala sa mga turista at sa susunod na henerasyon ang simbolikong kahalagahan ng tulay sa buhay ng mga Leyteño at Samareño. Inirerekomenda rin ang pagsasagawa ng mga programang kultural, seminar, at pagtatanghal na magbibigay-diin sa simbolikong imahe ng San Juanico Bridge bilang bahagi ng pagkakakilanlan at kultura ng mga Waray. Mahalaga rin na mapanatili, maidokumento, at mapreserba ang mga paniniwala, salaysay, at oral na tradisyon na kaugnay ng tulay bilang mahalagang yamang kultural ng rehiyon. Samantala, hinihikayat ang Tanggapang Panturismo ng Silangang Visayas na magsagawa ng mga proyektong magtataguyod sa San Juanico Bridge bilang simbolo ng ugnayang kultural, pagkakaisa, at pag-unlad ng mga mamamayan sa Leyte at Samar. Bukod dito, iminumungkahi rin ang pagsasagawa pa ng mga susunod na pag-aaral hinggil sa folklor, oral na tradisyon, at simbolismong kultural ng San Juanico Bridge upang higit pang mapalalim ang pag-unawa sa kulturang Waray at sa kahalagahan nito sa lipunang Pilipino.

AI Use Disclosure. Gumamit ang mananaliksik ng ChatGPT (OpenAI, GPT-5.5) upang tumulong sa pagrebisa ng wika, organisasyon ng teksto, at pagbuo ng ilang bahagi ng manuskrito. Ang lahat ng nilalamang nabuo sa tulong ng AI ay sinuri at inedit ng mananaliksik. Walang sensitibo o personal na datos ang ibinahagi sa AI tool. Ang mananaliksik ang may buong pananagutan sa nilalaman at mga interpretasyong nakapaloob sa pag-aaral.

6. Sanggunian

- Adaya, M., et al. (2019). Replica of San Juanico Bridge connected from Samar to Leyte. *Ascendens Asia Singapore–Bestlink College of the Philippines Journal of Multidisciplinary Research*, 1(1).
- Allen, R. L. (2017). *Opening doors: The life and work of Joseph Schumpeter* (Vol. 2). Routledge.
- Amat, A. B. (2019). *Pagdalumat sa pamahiin ng mga Taclobanon sa Hilagang Leyte* (Unpublished master's thesis). Bicol University Graduate School.
- Augusto Jr., W. S. (2020). Sulyap sa buhay ng mga gurong nagtuturo ng Filipino bilang out-of-field: Isang penomenohikal na pagsusuri. *The Normal Lights*, 14(2).
- Dagupan, J. M., & Philippine Statistics Authority. (2021). *CRVS initiatives in Eastern Visayas: The experience*.
- Esnara, C. B. (2022). Revisiting Philippine e-folklore as discourse of ethnicity in the nonfolklorist humanistic lens. *International Journal of Linguistics, Literature, and Translation*. <https://doi.org/10.32996/ijllt>
- Eugenio, D. (2007). *Philippine folk literature: An anthology*. UP Press.
- Eugenio, D. L. (Ed.). (1987). *Philippine folk literature: The legends* (Vol. 3). UP Folklorists, Incorporated.
- Nibalvos, I. M. P. (2018). *Pagpapahalagang Pilipino sa mga piling siday ng San Julian, Silangang Samar* (Doctoral dissertation). De La Salle University-Dasmariñas.
- Nibalvos, I. M. P. (2019). Lipunan at panitikan: Pag-uugat ng kapilipinohan sa pagbubuo ng literaturang pambansa. *Malay*, 32(1).
- Nibalvos, I. M. P. (2021). Ilob ngan isog: Pananalinghaga sa katutubong awiting “Lawiswis Kawayan” bilang dalumat sa kaloobang-bayan ng mga Waray. *Social Science Diliman*, 17(1).
- Orguino, W. V., & Acala, M. T. (2021). Pagmamahal sa likod ng sandosenang sapatos. *American Journal of*

Humanities and Social Sciences Research.

Perante, W. (2016). *3 in every 10 families in Eastern Visayas are poor*. Philippine Statistics Authority Region VIII-Eastern Visayas.

Smith, E. W. (1940). The function of folk-tales. *Journal of the Royal African Society*, 39(154), 64–83.
<http://www.jstor.org/stable/717916>

UNESCO. (2011). Intangible cultural heritage. <https://ich.unesco.org/doc/src/01851-EN.pdf>